

ΙΕΡΟΥ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΛΗΡΙΝΙΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ (COMMONITORIA)*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Υ Π Ο
ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ (ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ)
Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 23ον.

Πῶς ἐκλαμβάνεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ τις. Δὲν ὑπάρχει, λοιπὸν δυνατότης προόδου τῆς θρησκείας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ; Βεβαίως ὑπάρχει καὶ μεγίστη. Ποῖος ὁ τοσοῦτον φθονῶν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοσοῦτον ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτήν; Ἄλλὰ δέον ἵνα εἶναι τοιαύτη ἀληθῆς πρόοδος τῆς πίστεως, οὐχὶ δὲ ἀλλαγῆ. Διότι πρόοδος εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ καθ' ἕκαστον πράγματος ἐν ἑαυτῷ, ἀλλαγὴ δὲ ὅταν τοῦτο μετατρέπεται ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο. Πρέπον εἶναι λοιπὸν ἵνα ἡ διανόησις, ἡ γνῶσις, ἡ σοφία, τόσον ἐκάστου, ὅσον καὶ πάντων καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς Ἐκκλησίας ὀλοκλήρου, νὰ προοδεύῃ πολὺ, ἐν δυνάμει, ἐν τῇ πορεία τῶν ἐτῶν καὶ τῶν αἰώνων. Πλὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς, τουτέστιν ἐντὸς τῶν δογμάτων, ἐντὸς τῆς ἰδίας ἐννοίας καὶ τῆς ἰδίας ἀντιλήψεως αὐτῶν.

Ἡ θρησκεία τῶν ψυχῶν πρέπει νὰ μιμηθῇ τὰς συνηθείας τοῦ σώματος (imitetur animarum religio rationem corporum) αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν πάροdon τῶν ἐτῶν ἀναπτύσσονται καὶ ἐμφανίζουσι τὴν ἑκτασίαν των, καίτοι παραμένουν αἱ αὐταὶ ὡς ἦσαν. Ὑπάρχει πολλὴ διαφορὰ μεταξύ τοῦ ἄνθους τῆς παιδικότητος καὶ τῆς ὀριμότητος τοῦ γήρατος. Πλὴν ὅμως οἱ γηράσαντες εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἦσαν νέοι. Εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνῶ ἡ κατάστασις καὶ ἡ συνήθεια ἤλλαξεν, ὅμως ἡ φύσις εἶναι ἡ ἴδια καὶ τὸ πρόσωπον εἶναι τὸ ἴδιον. Τὰ μέλη τῶν γαλακτοτρειφῶν νηπίων εἶναι μικρά, τῶν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 442 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

νέων μεγαλύτερα, ὅμως εἶναι τὰ ἴδια. Αἱ κλειδώσεις τῶν νηπίων εἶναι τόσαι, ὅσαι εἶναι καὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ ὅσαδήποτε χαρακτηριστικὰ ἐμφανίζονται ἐν τῇ ὀρίμῳ ἡλικίᾳ, ὑπῆρχον ἤδη προηγουμένως, φυτευθέντα ἐν τῷ σπόρῳ. Οὐδὲν προσετέθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸν γηράσαντα ἄνθρωπον, ὅπερ δὲν ὑπῆρχε κεκρυμμένον εἰς αὐτόν, ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ. Εἶναι λοιπὸν ἀναμφίβολον ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθῆς καὶ ὀρθὸς κανὼν τῆς προόδου, ἡ καθωρισμένη, ἡ ὠραιοτάτη τάξις τῆς ἀναπτύξεως (*pulcherimum crescendi ordinem*), καθ' ἣν ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ἐτῶν εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐμφανίζονται ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ αἱ μορφαὶ τοῦ σώματος, ἅτινα ἡ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ προεμόρφωσεν ἐν αὐτοῖς κατὰ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν. Ἄλλ' ἐὰν εἰς ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἦτο δυνατόν νὰ παρουσιασθῇ ὑπ' ἄλλην μορφήν, μὴ ἀνήκουσαν εἰς τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἐὰν κἄτι προσετίθετο εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐὰν κἄτι ἐκ τῶν μελῶν ἀφηρεῖτο, τότε ὀλόκληρον τὸ σῶμα θὰ ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ ἀπολεσθῇ ἢ νὰ τερατοποιηθῇ ἢ νὰ ἀχρηστευθῇ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὸ δόγμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἀκολουθεῖ τοὺς ἰδίους νόμους τῆς προόδου. Δυνατόν, διὰ τῶν ἐτῶν, νὰ ἐμπεδοῦται, νὰ ἀναπτύσσεται ἐν χρόνῳ καὶ νὰ ἐξυψοῦται διὰ τῆς ἡλικίας (*incorruptum tamen, suarum mensuris, curetisque quasi membris acsensibus propriis, plenum atque perfectum sit*), πλὴν δέον νὰ παραμένῃ ἀναλλοίωτον καὶ ἀμίαντον, πλήρες καὶ τέλειον ἐν πάσῃ τῇ ἐκτάσει καὶ τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ· ἐν τοῖς μέλεσι λέγω καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δεχθῇ οὐδεμίαν ἀλλαγὴν ἢ νὰ ὑποστῇ ἀπώλειαν τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ ἢ διαφορῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτοῦ (*Quod nihil praeterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispedia, nullam sustineat definitionis varietatem*).

Ἐπὶ παραδείγματι. Τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν οἱ προπάτορες ἡμῶν ἔσπειραν τοὺς σπόρους τοῦ σίτου τῆς πίστεως ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ ἀγρῷ. Θὰ ἦτο ἄδικον καὶ ἀπρεπές, ἐὰν ἡμεῖς οἱ μεταγενέστεροι αὐτῶν συνελόγομεν ἀντὶ τῆς γνησίας ἀληθείας τοῦ σίτου, τὰ ζιζάνια τῆς σφαλερᾶς πλάνης. Ἀντιθέτως, εἶναι λογικὸν καὶ συνεπές ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος νὰ συμφωνοῦν καὶ νὰ θερίζωμεν ἐκ τῆς σπορᾶς τῆς διὰ τοῦ σίτου διδασκαλίας τὸν σίτον τοῦ δόγματος. Τοιοῦτοτρόπως καίτοι ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ἐτῶν οἱ σπόροι ἐκεῖνοι ἐγονιμοποιήθησαν διὰ τῆς προσεκτικῆς καλλιέργειας, ὅμως οὐδὲν τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν μετεβλήθη. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσετέθησαν, δὲν εἶναι ἢ μορφή, ἢ ἐμφάνισις καὶ διακεκριμένα χαρακτηριστικὰ, πλὴν παραμένει ἡ ἰδία φύσις τοῦ γένους, ὅ,τι δῆποτε τοῦτο εἶναι. Οὐδέποτε δύναται ὁ κῆπος τῶν ρόδων τῆς Καθολικῆς ἀντιλήψεως νὰ μετατραπῇ εἰς ἀγρὸν πλήρη ἀκανθῶν καὶ τριβόλων. Οὐδέποτε εἶναι δυνατόν ἐν τῷ πνευματικῷ παραδείσῳ νὰ ἐκβλαστήσῃ δηλητηριῶδες ζιζάνιον ἢ ἀκόνιτον ἐκ τοῦ κιναμῶμου καὶ τοῦ βαλσάμου. Ἐπομένως, ὅ,τι δῆποτε διὰ τῆς πίστεως τῶν Πατέρων ἐσπάρη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, τῷ ἀγρῷ τούτῳ τοῦ Θεοῦ,

εἶναι πρέπον ἢ φιλοπονία τῶν υἱῶν νὰ φυλάττη καὶ νὰ καλλιεργῆ, ἵνα ἀνθῆ καὶ ὀριμάζη, νὰ ἀυξάνη καὶ νὰ τελειοποιῆται. Διότι εἶναι πρέπον τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα δόγματα τῆς οὐρανίου φιλοσοφίας, ἐν τῇ πορεία τοῦ χρόνου, ἵνα ἐκτίθενται (*excurentur*), νὰ καλλύνωνται (*limentur*) καὶ νὰ λαμπρύνωνται (*poliantur*), ἄδικον δὲ εἶναι νὰ ἀλλοιοῦνται, ἄδικον νὰ καταστρέφονται ἢ νὰ ἀκρωτηριάζονται. Εἶναι δυνατὸν νὰ λαμβάνουν ἐνέργειαν (*evitantia*), φῶς, διάταξιν (*distinctio*), ἀλλ' εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ διατηροῦν τὴν πληρότητα, τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν ιδιότητα αὐτῶν (*plenitudinem, integritatem, propretatem*).

Διότι, ἐὰν καὶ ἀπαξ ἀκόμη ἐγίνετο δυνατὴ ἡ τοιαύτη ἀσεβῆς ἀπάτη, —φοβοῦμαι ἀκόμη νὰ τὸ ἐκφράσω—, φοβερὸς κίνδυνος καταστροφῆς καὶ ἐξουθενώσεως θὰ ἐπήρχετο κατὰ τῆς θρησκείας ὡς συνέπεια. Ἐὰν μέρος τι τοῦ Καθολικοῦ δόγματος ἀπερρίπτετο, κατὰ πρῶτον ἔν καὶ κατόπιν ἄλλο καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο θὰ ἀπερρίπτοντο τόσον ἐξ συνηθείας, ὅσον καὶ δικαίωματος. Ὅταν μέρος τι κατόπιν τοῦ ἄλλου θὰ ἀπερρίπτετο, ποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα, εἰ μὴ τὸ σύνολον θὰ ἀπερρίπτετο; Ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως. Ἐὰν νέα στοιχεῖα θὰ ἀνεμιγνύοντο μετὰ τῶν ἀρχαίων, ξένα μετὰ τῶν οἰκειῶν, βέβηλα μετὰ τῶν ἱερῶν, ἢ συνήθεια κατ' ἀνάγκην θὰ ὑπείσχητο εἰς τὸ σύνολον, ὥστε εἰς τὸ τέλος οὐδὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θὰ παρέμενε ἀνέπαφον καὶ οὐδὲν ἄθικτον καὶ οὐδὲν ἀβλαβές καὶ οὐδὲν ἄσπιλον. Ὅπου πρότερον ὑπῆρχε τὸ ἄσπιλον τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἀμολύντου ἀληθείας, τώρα γίνεται διαφθορεῖον τῆς ἀσεβοῦς καὶ ἀκαθάρτου πλάνης. Εἶθε ἡ θεία εὐσπλαγχνία νὰ ἀπομακρύνῃ τοιαύτην συγκλονιστικὴν ἀσέβειαν ἀπὸ τὰς διανοίας τοῦ Λαοῦ Αὐτῆς. Εἰς τοὺς ἀσεβεῖς μᾶλλον ἀνήκει ἡ μανία αὕτη.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι προστάτης καὶ ἄγρυπνος φύλαξ τῶν ὑπὸ τὴν φροντίδα αὐτῆς τεθέντων δογμάτων. Οὐδὲν μεταβάλλει ἐν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀφαιρεῖ καὶ οὐδὲν προσθέτει εἰς αὐτά, μήτε περικόπτει τὸ ἀναγκαῖον, μήτε προσθέτει τὸ περιττόν³⁴. Δὲν χάνει τὰ ἑαυτῆς, μήτε προσδέχεται τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐν πολλῇ προσοχῇ προσαρμόζει ἑαυτὴν πρὸς

34. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μεταβάλλει, οὐδέποτε ἀφαιρεῖ καὶ οὐδὲν προσθέτει, μήτε περικόπτει τὸ ἀναγκαῖον μήτε προσθέτει τὸ περιττόν - *Nihil permutat nihil minuit, nihil addit, non amputat necessaria non opponit superflua*. - Ἡ Δυτικὴ Θεολογία ἀναμφιβόλως ἐλέγχουσα ἑαυτὴν θὰ εὗρη ὅτι προσθέτει περιττὰ καὶ περικόπτει ἀναγκαῖα. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ πρᾶξις ἀποδεικνύεται προσθέτουσα στοιχεῖα περιττὰ εἰς τὸ σῶμα τῆς πίστεως διακινδυνεύουσα οὕτως τὴν σωτηρίαν ἐκείνων, οἵτινες ἀνακαλύπτουν τὸ περιττόν καὶ μετ' αὐτοῦ ἀπορρίπτουν καὶ τὸ ἀναγκαῖον. Ἡ Προτεσταντικὴ πρᾶξις περικόπτει τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀπογυμνώνει τὸ σῶμα τῆς πίστεως, οἱ δὲ ἀνακαλύπτοντες τὴν ἀποκοπὴν ἐπιχειροῦν ἑτέραν καὶ οὕτως κολοβώνουν τὴν ὀλοκληρίαν τῆς πίστεως διακινδυνεύοντες οὕτως τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν.

τὸν σκοπὸν τοῦτον, τουτέστιν, χρησιμοποιεῖ τὴν παράδοσιν πιστῶς καὶ σοφῶς. Ἐὰν ἡ ἀρχαιότης ἀφήκῃ τι ἄμορφον καὶ στοιχειῶδες, τοῦτο διαμορφοῖ καὶ ἐπεξεργάζεται (roliat). Ἐάν τι ἤδη ἐπεκύρωσε καὶ καθώρισε, τοῦτο φυλάσσει καὶ περιφρουρεῖ. Τέλος, τί ἄλλο προσεπάθησε διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων, εἰ μὴ ὅ,τι προηγουμένως ἀπλῶς ἐπιστεύετο, ὥστε μετὰ ταῦτα ἐπιμελέστερον νὰ εἶναι πιστευτόν; Ὅ,τι προηγουμένως ἐκηρύττετο ἀμελῶς, τὸ αὐτὸ μετὰ ταῦτα νὰ κηρύττεται μετὰ ζήλου. Ὅ,τι πρότερον ἐπετελεῖτο μετ' ἀδιαφορίας, τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ μετὰ περισσοτέρας φροντίδος. Αὐτὸ λέγω, εἶναι καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὅπερ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία κατώρθωσε διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων, προκληθεῖσα ὑπὸ τῶν καινοτομιῶν τῶν αἰρετικῶν. Ὅ,τι δηλαδὴ προσέλαβεν ὑπὸ τῶν Πρεσβυτέρων, μένει διὰ παραδόσεως, τὸ αὐτὸ παρίσταται πάλιν πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ γραπτῶν ἐκθέσεων, αἱ ὁποῖα περιλαμβάνουσιν εἰς ὀλίγας λέξεις σπουδαιότατα ζητήματα καὶ πολλάκις χάριν διαφωτίσεως τῆς διανοίας παρουσιάζει διὰ νέων χαρακτηριστικῶν ὄρων τὴν ἀρχαίαν ἐρμηνείαν τῆς πίστεως³⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 24ον.

Αἱ ἀνίεροι καινοτομίαι δέον νὰ ἀποφεύγωνται. Προσφερόμενα παραδείγματα.

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν Ἀπόστολον. Λέγει: «ᾧ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κenoφωνίας». Ἀποφυγε αὐτὰς λέγει, ὡς τὴν ἐχιδναν, ὡς τὸν σκορπιόν, ὡς τὸν ὄφιν, ἵνα μὴ μεταδοθῇ εἰς σὲ τὸ δηλητήριον ὡς εἶναι δυνατόν, ὄχι μόνον ἐξ ἐπαφῆς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐξ ὄψεως καὶ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς. Τί σημαίνει «ἐκτρεπόμενος»; Μήτε νὰ συντρώγῃς μετὰ τοιοῦτου προσώπου. Τί σημαίνει ἐκτρεπόμενος; «Ἐἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει» (Β' Ἰωάν. στιχ. 10). Ποίαν διδαχὴν, εἰ μὴ τὴν Καθολικὴν καὶ παγκόσμιον, ἦτις

35. Οἱ νέοι ὄροι περιέχουν οὐχὶ νέαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ προσφέρουν τὴν ἀρχαίαν ἐρμηνείαν τῆς πίστεως (non novum fidei sensam, novae appellationis signando). Ἐκ τῶν νέων ὄρων οὐς ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Ἅγιος Βικέντιος, ἀναμφιβόλως εἶναι καὶ ὁ ὄρος «όμοούσιος» τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει νέαν ἔκφρασιν ἀρχαίας διδασκαλίας, καίτοι ὅσα ἀναφέρει ὁ ἱστορικὸς Σακράτης καὶ ὁ Εὐσέβιος ἀκόμη ἐδικαιολογεῖ τὸν ὄρον τοῦτον ὡς ἀκολούθως:

«Ἐπὶ τῶν παλαιῶν τινος λογίους καὶ ἐπιφανεῖς Ἐπισκόπους καὶ συγγραφεᾶς ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ Θεολογίας τῷ τοῦ ὁμοουσίου συγρηραμένους ὀνόματι» (Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, βιβλίον Ιον, κεφάλαιον VIII, Migne P.G. 67, στ. 76. Ἴδε καὶ Π. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, τόμος 2ος, σελίς 402).

διὰ τῆς ἀδιαφθόρου παραδόσεως τῆς ἀληθείας παραμένει μία καὶ ἡ αὐτὴ διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν γενεῶν καὶ θὰ παραμείνη εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα; «Μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίας, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε· ὁ λέγων γὰρ αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς» (Β' Ἰωάν. 10). «Βεβήλους κενοφωνίας» λέγει ὁ Ἀπόστολος. Τί σημαίνει «βεβήλους»; Σημαίνει ὅτι οὐδὲν τὸ ἱερόν ἐνέχουν, οὐδὲν τὸ θρησκευτικὸν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ παντάπασι ξένα πρὸς τὴν ἐσωτερικότητα τῆς Ἐκκλησίας (Ecclesiae penetralibus), ἥτις ἐστὶν ὁ Ναὸς τοῦ Θεοῦ. «Βεβήλους» εἶπε κενοφωνίας. Δηλαδὴ, νέα δόγματα, καὶ θέματα, καὶ γνώμας, ἅτινα εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν πρεσβυγενῆ τάξιν καὶ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐὰν αὗται γίνουσι δεκταί, τότε κατ' ἀνάγκην ἡ πίστις τῶν ἁγίων Πατέρων εἶτε ἅπασα ἢ κατὰ μέγα μέρος θὰ διαφθαρή. Τότε κατ' ἀνάγκην πάντες οἱ πιστοὶ πάσης ἐποχῆς, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ οἱ καθαροί, οἱ ἐγκρατεῦται καὶ οἱ παρθένοι, πάντες οἱ Κληρικοί, οἱ Διάκονοι καὶ οἱ Ἱερεῖς, αἱ τόσαι χιλιάδες τῶν Ὁμολογητῶν, ἡ στρατιὰ τῶν Μαρτύρων, τὰ πλήθη τῶν πόλεων καὶ οἱ λαοὶ τόσων νήσων καὶ ἀποικιῶν, φυλαὶ καὶ βασιλεία καὶ Ἔθνη καὶ ἐν μιᾷ λέξει ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ γῆ, ἡ διὰ τῆς Καθολικῆς πίστεως ἐνσωματωθεῖσα μετὰ τὸν Χριστόν, ὡς κεφαλὴν, ἡγνῶν ἐπὶ τόσον διάστημα χρόνου, ἔλαθε, ἐβλασφήμει μὴ εἰδούσα τί νὰ πιστεύσῃ ἢ τί νὰ ὁμολογήσῃ.

«Ἐκτρεπόμενος»· Ἐννοεῖ τὰς βεβήλους κενοφωνίας, τὰς ὁποίας οἱ Καθολικοὶ οὐδέποτε ἔλαβον ἢ ἠκολούθησαν, ἐνῶ οἱ αἰρετικοὶ πάντοτε. Διότι ποῖα αἵρεσις ἤρχισέ ποτε εἰ μὴ ὑπὸ τινος, ἐν ὀρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ; Ποῖος ποτὲ ἐπενόησεν αἵρεσιν, ἂν πρότερον δὲν ἀπεμάκρυνεν ἑαυτὸν ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς παγκοσμιότητος καὶ ἀρχαιότητος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας; Ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀποδεικνύεται φαεινότερον τοῦ φωτὸς διὰ παραδειγμάτων. Διότι ποῖος πρὸ τοῦ βεβήλου Πελαγίου ἐτόλμησε ποτὲ νὰ ἐπινοήσῃ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν τοσοῦτον δυνατὴν, ὥστε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ νὰ θεωρῆται ὡς μὴ ἀναγκαῖον βοήθημα αὐτῆς διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν κάθε πράξεως ἀγαθῆς ἐν ἐκάστη πράξει ἡμῶν; Ποῖος πρὸ τοῦ ἀσώτου μαθητοῦ αὐτοῦ, τοῦ Καίλεστινου, ἠρνήθη ὅτι ὀλόκληρος ἡ ἀνθρωπίνη φυλὴ συμμετέχει εἰς τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ; Ποῖος πρὸ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀρείου ἐτόλμησε νὰ χωρίσῃ τὴν ἐνότητα τῆς Τριάδος; Ποῖος πρὸ τοῦ ἀσεβοῦς Σαβελλίου ἐτόλμησε νὰ περιορίσῃ τὴν Τριάδα εἰς τὴν Μονάδα; Ποῖος πρὸ τοῦ σκληροτάτου Νοβατιανοῦ ἀπεκάλεσε τὸν Θεὸν σκληρὸν διὰ τὸ ὅτι προτιμᾷ τὸν θάνατον ἀποθνήσκοντος τινός, παρὰ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν νὰ ζήσῃ; Ποῖος πρὸ τοῦ Σίμωνος τοῦ Μάγου, ὃς τὴν ἀποστολικὴν ἐκτίμησιν προσέβαλε καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκπορεύεται τὸ ρεῦμα τῆς ἀκαθαρσίας κατὰ τρόπον ἀδιακόπου μυστικῆς διαδοχῆς μέχρι τοῦ ἐπ' ἐσχάτων Πρισκιλιανοῦ, τοῦ τολμήσαντος νὰ εἶπῃ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς καὶ εὐρετὴς τοῦ κακοῦ, τουτέστι τῶν πονηριῶν, τῶν ἀσεβειῶν

καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἡμῶν³⁶; Τό τοιοῦτον βεβαίωσι, λέγων ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοιαύτην, ὥστε διὰ τῆς ἑαυτῆς κλίσεως καὶ διὰ τῆς ροπῆς ἀναγκαστῆς τινος θελήσεως οὐδὲν ἄλλο νὰ θέλῃ, οὐδὲν ἄλλο νὰ δύναται εἰ μὴ τὸ ἁμαρτάνειν, δι' αὐτὸ καὶ καταφλέγεται καὶ διεγείρεται διὰ τινος μανίας πρὸς κάθε κακίαν καὶ μὲ τὴν ἀκατάπαυστον ἐπιθυμίαν φέρεται εἰς τὸ βάραθρον τῆς κατωτερότητος.

Ἐπάρχουν ἀναρίθμητα ἄλλα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα παρερχόμεθα χάριν βραχύτητος. Καὶ ταῦτα ἀποδεικνύουν ἐκδήλως καὶ σαφῶς τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ κοινὴ ἀπάτη τῶν αἵρετικῶν, τὸ ὅτι δηλαδὴ αἱ βέβηλοι κενοφωνία εὐφραίνουσι αὐτούς, ὅτι ἀποστρέφονται τὰς ἀποφάσεις τῆς ἀρχαιότητος καὶ διὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως «ἐναυάγησαν περὶ τὴν πίστιν» (Α' Τιμ. 1.19). Ἐξ ἄλλου εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν Καθολικῶν νὰ φυλάττουν τὸ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐμπιστευθὲν, νὰ καταδιώκουν τὰς βεβήλους αἵρέσεις καὶ ὡς ὁ Ἀπόστολος εἶπεν, οὕτω καὶ ἐγὼ λέγω «εἰ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1,9).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 25ον.

Ἡ Γραφὴ καὶ οἱ Αἵρετικοί.

Ἴσως τις νὰ ἐρωτήσῃ, διατί οἱ αἵρετικοὶ χρησιμοποιοῦν ἀποδείξεις ἐκ τῶν θείων Γραφῶν; Πράγματι χρησιμοποιοῦν τὰς Γραφὰς καὶ μάλιστα εἰς μεγάλον βαθμόν. Διεξέρχονται ἕν πρὸς ἕν τὰ βιβλία τοῦ Θεοῦ Νόμου, ἀπὸ τὸν Μωϋσέα, καὶ τὰ βιβλία τῶν βασιλειῶν, τῶν Ψαλμῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἐδαγγελιστῶν καὶ τῶν Προφητῶν. Εἴτε εὐρίσκονται μεταξὺ τῶν ἰδικῶν τῶν εἴτε μεταξὺ ξένων, εἴτε κατ' ἰδίαν εἴτε δημοσίως, εἴτε εἰς κηρύγματα εἴτε εἰς βιβλία, εἴτε εἰς τὰς πλατείας, οὐδὲν ἐκφράζουν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ βασίσουν ἐπὶ τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἀνάγνωσε τὰ ἔργα Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, τοῦ Πρισκιλλιανοῦ, τοῦ Εὐνομίου, τοῦ Ἰοβιανοῦ καὶ τῶν ἄλλων λοιπῶν καὶ θὰ ἀνακαλύψῃς ἀφθονίαν παραδειγμάτων. Δὲν ὑπάρχει σελίς, ἥτις δὲν εἶναι διηνηθισμένη μὲ στίχους ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Διὰ τοῦτο καὶ πρέπει ἕκαστος ἔτι πλέον νὰ προσέχη, διότι ἡ αἵρεσις κρύπτεται ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν σκιάν τοῦ Θεοῦ Νόμου. Γνωρίζουν καλῶς ὅτι τὰ σαπρὰ προϊόντα τῶν οὐδένα εὐκόλως δύναται νὰ εὐχαριστήσουν, ἔάν αἱ δύσοσοι ἀναθυμιάσεις αὐτῶν ἀφήνονται ἄνευ προκαλύμμα-

36. Κατὰ τὸν Ἅγιον Εἰρηναῖον Σίμων ὁ Μάγος, ὁ ἐξ Σαμαρείας καταγόμενος, ἐδίδασκε μεταξὺ ἄλλων ὅτι τὰ κατὰ ἔργα εἶναι ἄχρηστα, αἱ δὲ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ μετατρέπουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς δούλους. (Κατὰ αἵρέσεων βιβλίον 1.23. Migne P.G. 7, στ. 670-671). Ὁ Πρισκιλλιανὸς Ἐπίσκοπος Γαλλικίας συγκατελέγετο μετὰ τῶν Μοντανιστῶν κηρύττων τὸν γνωστικισμὸν.

τος. Διὰ τοῦτο βαντίζουα αὐτοὺς μὲ τὸ ἄρωμα τῶν θείων λογίων, γνωρίζοντες καλῶς ὅτι πᾶς τις, ἐνῶ εὐκόλως ἀποστρέφεται τὰς ἀνθρωπίνας πλάνας, θὰ ἐδίσταζε νὰ καταδικάσῃ τὰ θεῖα διδάγματα. Τοιοῦτοτρόπως πράττουα ὡς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προετοιμάζουα πικρόν τι φάρμακον διὰ τὰ βρέφη περιαιλείφουα τοῦτέστι τὸ ποτήριον μὲ μέλι, ὥστε ἀνύποπτα τὰ παιδιὰ νὰ μὴ ἐννοήσουα τὴν πικρότητα, ἐφ' ὅσον πρῶτον γεύονται τῆς γλυκύτητος. Παρόμοιον ἐπίσης εἶναι τὸ παράδειγμα ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα ἀναμινγνύουα δηλητήριοα μὲ διαφόρους χυμοὺς και μὲ τίτλους φαρμακευτικῶν ὀνομάτων τὰ παρουσιάζουα, ὥστε οὐδεὶς νὰ ὑποπτευθῆ τὸ δηλητήριοα, ἐνῶ ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τοῦ μίγματος ἐπιγραφὴν.

Διὰ τοῦτο και ὁ Σωτὴρ εἶπε: «προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες» (Ματθ. 7,15). Τί σημαίνει τὸ ἐνδυμα τῶν προβάτων, εἰ μὴ τοὺς λόγους τῶν Προφητῶν και τῶν ἸΑποστόλων, τοὺς ὁποῖους οἱ ἀνθρωποὶ οὗτοι, παρουσιαζόμενοι μὲ τὴν ἀπλότητα τοῦ ἀρνίου, περιβάλλονται τὸ δέρμα αὐτῶν, μιμούμενοι τὸν ἄμωμον ἀμνὸν «τὸν αἴροντα τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου»; (I Πέτρ. 1,19). Τί εἶναι οἱ ἄρπαγες λύκοι; Τί ἄλλο ἢ αἱ ἄγρια και ἀνόητοι διδασκαλίαι τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται εἰς τὴν μάνδραν τῆς ἸΕκκλησίας, ὅταν δύνανται, και σπαράσσουα τὸ ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ; Διὰ νὰ πλησιάσουα τὸ ἄκακον ἀρνίον μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρω ἀπάτην, ἀποβάλλουα τὴν λυκῶδη μορφὴν και φυλάσσουα τὴν λυκῶδη ἀγριότητα, και περιβάλλονται μὲ τοὺς στίχους τῶν Γραφῶν, ὡς ἐὰν οὗτοι ἦσαν τὸ δέρμα των. Τοιοῦτοτρόπως, οὐδεὶς ὅστις ἐγνώρισε τὴν μαλακότητα τοῦ ἐρίου θὰ φοβηθῆ τοὺς ὀξεῖς των ὀδόντας. Και τί ἄλλο εἶπεν ὁ Σωτὴρ; «Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν γνώσεσθε αὐτοὺς» (Ματθ. 7,16). Και τοῦτο σημαίνει ὅτι ἄπαξ και ἀρχίζουα νὰ χρησιμοποιουα τὰ θεῖα λόγια (divine voices) και ἐρμηνεύουα αὐτά, ὄχι μόνον νὰ τὰ παραθέτουα, ἀλλὰ και νὰ ἐξηγουα αὐτά, τότε θὰ ἐννοηθῆ πόσον πονηρὰ και ὀξεῖα και παράφρονα εἶναι. Τότε νέον δηλητήριοα θὰ ἐκπνεύσουα και αἱ βέβηλοι κενοφωνίαι θὰ φανερωθουα. Τότε πρῶτον θὰ φανῆ ὅτι ὁ φραγμὸς ἐθραύσθη και τὰ ἀρχαῖα ὄρια τῶν Πατέρων μετῆρήθησαν (ἸΕκκλ. 10,8. Παροιμ. 22,28) και ἡ Καθολικὴ πίστις προσεβλήθη και τὰ ἸΕκκλησιαστικὰ δόγματα ἐσχίσθησαν.

Τοιοῦτοι ἦσαν οὗτοι, περὶ ὧν ὁ ἸΑπόστολος Παῦλος ἐν τῇ Β' πρὸς Κορινθίους λέγει: «Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἸΑποστόλους Χριστοῦ» (Β' Κορ. 11,13). Τί σημαίνει «μετασχηματιζόμενοι εἰς ἸΑποστόλους Χριστοῦ»; Οἱ ἸΑπόστολοι ἀνεφέροντο εἰς τὸν θεῖον Νόμον, οὕτως και οἱ αἰρετικοί. Οἱ ἸΑπόστολοι ἀνεφέροντο εἰς τὴν αὐθεντίαν τῶν Ψαλμῶν, οὕτως και ἐκεῖνοι. Οἱ ἸΑπόστολοι ἀνεφέροντο εἰς τὰς ῥήσεις τῶν Προφητῶν, οὕτως και ἐκεῖνοι. ἸΑλλ' ὅταν ἦρχισαν νὰ ἐρμηνεύουα κατὰ τρόπον ἀνακριβῆ, ὅσα ἐν ἀκριβεῖα ἀνέφερον, τότε

εὐκόλως ἀνεγνωρίσθη ὅτι δὲν εἶχον ἀπλότητα, ἀλλὰ δολιότητα· ὄχι εὐθύτητα, ἀλλὰ σύγχυσιν· ὄχι ὀρθότητα, ἀλλὰ διαστροφήν καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὄχι Ἀπόστολοι ἀληθεῖς, ἀλλ' ἦσαν ψευδαπόστολοι. Καὶ οὐκ ἔστι θαυμαστόν, διότι ὁ Σατανᾶς μεταμορφώνεται εἰς Ἄγγελον φωτός, δὲν εἶναι ἐπομένως μέγα ἔαν καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μεταμορφοῦνται εἰς διακόνους δικαιοσύνης (Β' Κορ. 11,14-15). Ἐπομένως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅπου δῆποτε ψευδαπόστολοι, ψευδοπροφήται ἢ ψευδοδιδασκαλοὶ, ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν νὰ ὑποστηρίξουν τὰς πλάνας τῶν διὰ τῆς βοηθείας πεπλανημένων ἐρμηνειῶν, εἶναι φανερόν ὅτι μιμοῦνται τὰς πονηρὰς μηχανίας τῶν διδασκάλων τῶν (Ματθ. 4,5-6). Ὁ Σατανᾶς βεβαίως δὲν θὰ διανοεῖτο ταύτας, ἔαν δὲν ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν εὐκολώτερος τρόπος νὰ ἀπατήσῃ τὸν λαόν, παρὰ χρησιμοποιοῦν δι' ἀπάτης τὴν αὐθεντίαν τῶν Θεῶν Λόγων διὰ νὰ εἰσαγάγῃ πονηρὰς πλάνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 26ον.

Οἱ Αἰρετικοὶ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ πονηροῦ.

Ἄλλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ· ποία ἡ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Σατανᾶς συνηθίζει νὰ λαμβάνῃ παραδείγματα ἐκ τοῦ Θεοῦ Νόμου; Ὁ οὕτως ἐρωτῶν, ἄς ἀναγνώσῃ τί εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον! «Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν (τὸν Κύριον Σωτῆρα) ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἄρουσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου» (Ματθ. 4,5-6). Τί δύναται νὰ κάμῃ εἰς τὰ ταλαιπῶρα ἀνθρώπινα ὄντα αὐτός, ὅστις τὸν ἴδιον τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐπειράζε μετὰ χωρία ἐκ τῶν Γραφῶν; (Α' Κορ. 2,8). Εἶπεν· «εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω». Διατί; «Γέγραπται γάρ». Πρέπει νὰ προσέξωμεν ἰδιαιτέρως τὰ ὅσα συμπεράσματα ἐξάγονται ἐκ τοῦ χωρίου τούτου. Ἐνώπιον τοιοῦτου παραδείγματος τῆς Εὐαγγελικῆς αὐθεντίας, δὲν πρέπει οὐδόλως νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅταν βλέπωμεν πρόσωπα νὰ ἀναφέρουν στίχους ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν ἐναντίον τῆς Καθολικῆς πίστεως, ὅτι ὁ διάβολος ὁμιλεῖ δι' αὐτῶν. Διότι, ὅπως τότε ἡ κεφαλὴ τῶν δαιμόνων ὁμίλησε πρὸς τὴν Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καὶ τώρα τὰ μέλη ὁμιλοῦν πρὸς τὰ Μέλη, τὰ μέλη τοῦ διαβόλου πρὸς τὰ Μέλη τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἄπιστοι πρὸς τοὺς πιστοὺς, οἱ ἀνίεροὶ πρὸς τοὺς φιλοθρήσκους καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ οἱ αἰρετικοὶ πρὸς τοὺς Καθολικούς. Ἄλλὰ τί ἐπὶ τέλους λέγει; «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἶπε, βάλε σεαυτὸν

κάτω». Δηλαδή, ἀφοῦ εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκληρονόμησες τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, «βάλε σεαυτὸν κάτω», δηλαδή ρίψε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις εἶναι ὁ Ναὸς τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἐάν τις ἐρωτήσῃ αἰρετικούς τινας οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ τὸν πείσουν πρὸς ταῦτα, «πῶς ἀποδεικνύεις, πῶς διατείνεσαι ὅτι πρέπει νὰ ἀφήσω τὴν παγκόσμιον, τὴν ἀρχαίαν πίστιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας»; Τότε ἀμέσως θὰ εἴπῃ: «Γέγραπται γάρ». Τότε θὰ σοῦ παρουσιάσῃ χιλιάδας μαρτυριῶν, παραδείγματα ἀθθεντικά ἐκ τοῦ Νόμου, ἐκ τῶν Ψαλμῶν, ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Προφητῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν νέον τρόπον λελανθασμένης ἐρμηνείας του κατακρημνίζουσι τὴν δυστυχή ψυχὴν σου ἐκ τοῦ κάστρου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἄβυσσον τῆς αἵρέσεως. Οἱ Αἰρετικοὶ ἐπίσης συνηθίζουν νὰ κάμνουν θαυμασίας ὑποσχέσεις διὰ νὰ ἀπατήσουν τοὺς ἀπλοῖκους ἀνθρώπους. Τολμοῦν νὰ ὑποσχεθοῦν καὶ νὰ διδάξουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία των, δηλαδή ἡ εὐμετάβλητος συνάθροισις καὶ κοινία των ἀπολαμβάνει μεγάλης τιμῆς καὶ προσωπικῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐκεῖνοι, ὅσοιδήποτε ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ζητοῦν καὶ δὲν κρούουν, ὅμως τὴν λαμβάνουν, χωρὶς κανένα κόπον καὶ ζῆλον ἢ προσπάθειαν ἐκ μέρους των! Καὶ οὕτως ἐπὶ χειρῶν τῶν Ἀγγέλων αἱρόμενοι, τουτέστι προφυλαττόμενοι ὑπὸ Ἀγγελικῆς προστασίας, οὐδέποτε θὰ προσκόψουν ἐπὶ λίθον τὸν πόδα αὐτῶν, τουτέστι δὲν δύνανται ποτὲ νὰ σκανδαλισθοῦν (*nunquam scandalizari*)³⁷!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 27ον.

Πῶς οἱ Καθολικοὶ θὰ προστατεύσουν ἑαυτούς.

Τινὲς δύνανται νὰ ἐρωτήσουν: ἐάν τὰ θεῖα Λόγια, εἰς ἐκδηλώσεις καὶ ὑποσχέσεις χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τε τοῦ πονηροῦ καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἐξ ὧν τινες εἶναι ψευδαπόστολοι, ψευδοπροφῆται, ψευδοδιδάσκαλοι καὶ γενικῶς αἰρετικοί, τότε τί δέον νὰ κάμουν οἱ Καθολικοὶ ἄνδρες, οἱ υἱοὶ τῆς Ἐκκλησίας; Διὰ ποίας μεθόδου θὰ ξεχωρίσουν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος ἐν ταῖς Ἁγίαις Γραφαῖς; (*quonam modo in scripturis sanctis veritatem a falsitate discerunt*). Ἴδου ἡ ἀπάντησις, ὡς ἐδώσαμεν αὐτὴν ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ὑπομνημάτων (Κεφαλ. 2-3), συμφώνως πρὸς ὅσα ἄνδρες ἄ-

37. Κατὰ τὸν Ἅγιον Εἰρηναῖον οἱ γνωστικοὶ ἦσαν οἱ πλέον φανατικοὶ καὶ πονηροὶ ἐκ τῶν αἰρετικῶν, κατεφέροντο δὲ παντοιοτρόπως ἐναντίον τῶν Καθολικῶν Χριστιανῶν ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς «ιδιώτας», «ἀμαθεῖς», «σαρκικούς», «κοσμικούς», τοὺς δὲ ἑαυτοὺς τὸν ἐθεώρουσαν ὡς τελείους καὶ πνευματικούς (Κατὰ αἵρέσεων, ἐνθ' ἀνωτέρω).

γιοι καὶ πεπαιδευμένοι παρέδωσαν εἰς ἡμᾶς. Θὰ καταβάλουν πᾶσαν φροντίδα καὶ προσοχὴν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Θεοῦ Κανόνος, συμφώνως πρὸς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὰς παραδόσεις καὶ τοὺς Κανόνας τῆς Καθολικῆς Διδασκαλίας. Ἐντὸς τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἀρχὴν τῆς παγκοσμιότητος, τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς συμφωνίας (τὸ σύγγνωμον).

Ἐὰν κάποτε, μέρος ἐπαναστῆ κατὰ τοῦ ὄλου (παγκοσμιότης, universalitas) ἢ καινοφανές τι κατὰ τῆς Παραδόσεως (antiquitas) ἢ ἐὰν ὑπάρχη διαφωνία ἐνὸς καὶ τινων πεπλανημένων κατὰ τῆς συμφωνίας τῶν ὄλων, εἴτε κατὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν Καθολικῶν, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ ἢ ἀκεραιότης τῶν ὄλων ἢ ἡ διαφθορὰ τοῦ μέρους. Ἐπὶ πλέον ἐντὸς τοῦ συνόλου θὰ ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ ἡ θρησκευτικότης τῆς ἀρχαιότητος ἢ ἡ βέβηλος κενοφάνεια. Ὅμοίως αἱ σχέσεις πρὸς τὴν Παράδοσιν, πρὸ τῆς ἀδιακρίτου στάσεως τῶν ὀλίγων, πρέπει νὰ τεθοῦν πρῶται αἱ γενικαὶ ἀποφάσεις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μετὰ ἔρχονται δευτερεύουσαι εἰς ἀξίαν αἱ γνώμαι, δηλαδὴ τῶν συμφωνούντων πολλῶν καὶ μεγάλων Διδασκάλων. Ἐὰν οἱ κανόνες οὗτοι τῇ τοῦ Κυρίου ἐπιστάσει τηρῶνται μετὰ προσοχῆς, τότε δυνάμεθα μὲ ὀλίγην δυσκολίαν νὰ διακρίνωμεν ὄλας τὰς ἀθλίαις πλάνας τῶν παρουσιαζομένων αἵρετικῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 28ον.

Αἱ γνώμαι τῶν Πατέρων κατὰ τῶν Αἵρετικῶν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὄσων ἐξετέθησαν θὰ συνεχίσω, δεικνύων διὰ παραδειγμάτων πῶς αἱ βέβηλοι κενοφωναὶ τῶν αἵρετικῶν δύνανται νὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ νὰ καταδικασθοῦν διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως καὶ τῆς συμφωνίας τῶν γνωμῶν τῶν ἀρχαίων διδασκάλων. Πρέπει ὅμως ἡ ἀρχαία συμφωνία τῶν ἁγίων Πατέρων νὰ ἐξετασθῇ παρ' ἡμῶν οὐχὶ ἐν σχέσει πρὸς ὄλα τὰ δευτερεύοντα ζητήματα τοῦ θεοῦ Νόμου, ἀλλὰ μόνον καὶ κυρίως ὡς πρὸς τὸν κανόνα τῆς πίστεως (fidei regula). Ἐπὶ πλέον δὲν πρέπει νὰ καταπολεμῶμεν μὲ τὸν τρόπον τοῦτον πάσας τὰς αἵρέσεις, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνας, αἵτινες διὰ τῶν γνωμῶν τῶν Πατέρων εἶναι πρόσφατοι καὶ νέαι, καὶ δὴ ὅταν τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται καὶ πρὶν νὰ κατορθώσουν νὰ διαστρέψουν τοὺς ἀρχαίους κανόνας τῆς πίστεως καὶ πρὶν νὰ ἐξαπλωθῇ τὸ δηλητήριο αὐτῶν διὰ νὰ διαστρεβλώσῃ τὰ συγγράμματα τῶν Διδασκάλων³⁸. Τινὰς ἐξ

38. Ἐννοῦνται οἱ Μανιχαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐκάλουν ἑαυτοὺς καθαρούς. Ἐπίσης οἱ Μοντανισταὶ οἱ ὁποῖοι ὀνόμαζον ἑαυτοὺς «πνευματικούς», τοὺς δὲ Καθολικοὺς ἐκάλουν ψυχικοὺς καὶ ζωῶδεις. Ἐπίσης οἱ Δονατισταὶ οἱ ὁποῖοι ὑπερηφανεύονται διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ δικαιοσύνην αὐτῶν, οἱ δὲ Νοβατιανοὶ διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν καὶ καθρότητα.

αὐτῶν τῶν αἱρέσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ριζωμένες και διαδεδομένες, οὐδαμῶς πρέπει νὰ προσβάλλωμεν διὰ τοῦ τρόπου τούτου (τῶν Πατερικῶν γνωμῶν) διότι ἐν τῇ μακρᾷ διαρκείᾳ των εἶχον ἰκανὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τῆς ἀληθείας. Οὕτω, τὰς παλαιὰς βλασφημίας εἴτε τῶν σχισμάτων ἢ τῶν αἱρέσεων, ὅ,τι δῆποτε εἶναι, οὐχὶ δι' ἄλλου τρόπου δεόν νὰ καταδικάσωμεν εἰ μὴ μόνον διὰ τῆς ἀθθεντίας τῶν Γραφῶν ἢ νὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ, ἂν ἔχουν τὸ πάλαι καταδικασθῆ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν Καθολικῶν Ἐπισκόπων (sacerdotum).

Διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς ἀρχίζει νὰ παρουσιάξῃται ἡ πονηρία τῆς πλάνης, οἱ δὲ ὑποστηρικαὶ της χρησιμοποιοῦν χωρία τοῦ θείου Νόμου, ἐρμηνεύοντες αὐτὰ λελανθασμένως διὰ νὰ ἀπατήσουν, τότε αἱ γνώμαι τῶν Διδασκάλων πρέπει ἀμέσως νὰ προσαχθοῦν διὰ νὰ ἐρμηνευθῆ ὁ Κανὼν (interpretando canon). Τοιουτοτρόπως κάθε νεωτερισμὸς και κάθε βλασφημία θὰ διευκρινίζῃται χωρὶς ἀμφιβολίαν και θὰ καταδικάζεται ἀμέσως. Ἀλλὰ μόνον ἐκείνων τῶν Πατέρων αἱ γνώμαι θὰ χρησιμοποιῶνται, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν, ἐδίδαξαν σαφῶς και ἀδιασαλεύτως ἐν κοινῶν τῆς Καθολικῆς πίστεως και ἠξιώθησαν εἴτε νὰ ἀποθάνουν ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ ἢ εὐχαρίστως νὰ μαρτυρήσουν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὗτοι πάλιν τότε εἶναι πιστευτοὶ και ὅσα λέγουν εἶναι βέβαια ἔγκυρα και ἀναμφίβολα, ὅταν εἴτε ἅπαντες, ἢ οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, συμφωνοῦν ἐκδήλως, τακτικῶς και ἐπιμόνως, ὡς ἐὰν Σύνοδος Διδασκάλων συνεκροτεῖτο και συνεφώνει ἐπὶ ζητήματος, ὅπερ οὗτοι ἐδέχθησαν, ἐφύλαξαν και παρέδωσαν. Οἷοσδήποτε ἄλλος εἴτε Ἄγιος, εἴτε Διδάσκαλος, εἴτε Ἐπίσκοπος, εἴτε Ὁμολογητής, ἢ μάρτυς διετύπωσε γνώμην διάφορον ἢ ἀκόμη και ἀντίθετον πρὸς τὴν γενικὴν, αὕτη πρέπει νὰ ταξιθετηθῆ ἐκτὸς τῆς κοινῆς και ἀθθεντικῆς, τῆς δημοσίας και τῆς γενικῆς γνώμης και νὰ θεωρηθῆ ὡς ἰδίᾳ, προσωπικὴ και μυστικῆ³⁹. Οὕτω θὰ ἐκφυγῶμεν τὸν μέγαν κίνδυνον νὰ ἀπολέσωμεν τὴν αἰώνιαν σωτηρίαν και δὲν θὰ πέσωμεν εἰς ἀνίερὸν λάθος τῶν αἱρετικῶν και τῶν σχισματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέρριψαν τὴν ἀλήθειαν τῆς Καθολικῆς διδασκαλίας διὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὴν νεοφανῆ πλάνην ἐνὸς ἀνθρώπου.

39. Ἐννοεῖται ἡ συμφωνία τῶν Πατέρων «Consensus Patrum», ἀλλὰ και ἡ παραποίηση τῶν πηγῶν τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ὑπὸ τῶν Αἱρεσιάρχων. Ὁ Μαρκίων κατέκοπτε διὰ μαχαίριδιον τὰ χειρόγραφα τῶν διαφόρων κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης διὰ νὰ προσαρμόσῃ αὐτὰ πρὸς τὰς θεωρίας του. Ἀλλὰ ἐν τῇ Δύσει πολλὰ παραχαράξεις ἐγένοντο και πολλὰ ψευδεπίγραφα ἐθεωρήθησαν ὡς γνήσια κείμενα και ἕτερα ἀπεδόθησαν εἰς Πατέρας και Βασιλεῖς πρὸς ἀπόδειξιν γελοίων Ἐκκλησιολογικῶν ἀξιώσεων. (Ἴδε ψευδοκλημῆνεια και Κωνσταντίνειον δωρεάν κλπ., ἅτινα οἱ Προτεστάνται ἐχρησιμοποίησαν, ἀνακαλύψαντες παραχαράξεις, καταφερθέντες ἐναντίον τῶν γνωστῶν Ἐκκλησιολογικῶν ἀξιώσεων τῆς Ρώμης). (Ἴδε Abbé Guettée, *The Paracy*, Minos Publishing Co, New York, 1954, σελ. 258-261).

Καὶ ἵνα μὴ τις αὐθαιρέτως ἀπορρίψη τὴν καθολικὴν συμφωνίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὁ Ἀπόστολος εἰς τὴν Πρώτην πρὸς Κορινθίους (12,28) λέγει· «Καὶ οὐς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον Ἀποστόλους», ἐξ ὧν ἦτο εἷς, «δεύτερον Προφήτας», ὡς ὁ Ἄγαθος ἀναφέρεται εἰς τὰς Πράξεις, «τρίτον Διδασκάλους», οἵτινες τό γε νῦν καλοῦνται ἐρμηνευταί (tractatores), οὐς ὁ Ἀπόστολος ὀνομάζει Προφήτας, διότι δι' αὐτῶν ἐξηγήθησαν εἰς τὸν Λαὸν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.

Οὗτοι ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὅστις περιφρονεῖ ὅσα αὐτοῖ ἐξέφεραν ὡς πρὸς τὰ Καθολικὰ δόγματα, ἐν ἐνὶ πνεύματι μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καταδικάζει ὄχι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν (non hominem condemnit, sed deum). Καὶ ἵνα μὴ τις παύσῃ κρατῶν τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἐνότητα, ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος παρακαλεῖ καὶ προτρέπει λέγων· «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοί καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ» (Α' Κορ. 1,10). Ἄλλ' ἂν τις ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν γενικὴν αὐτῆν γνώμην, ἄς ἀκούσῃ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου. «Οὐ γὰρ ἔστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλ' εἰρήνης» (Α' Κορ. 14,33)· δὲν εἶναι Θεὸς τῶν ἀπομακρυνομένων ἐκ τῆς κοινῆς γνώμης, ἀλλ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐμμένουν ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς συμφωνίας, «ὡς διδάσκεται ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν Ἁγίων», δηλαδὴ τῶν Καθολικῶν, αἱ ὅποια εἶναι Ἅγαι, διότι ἐμμένουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς πίστεως (in fidei communionem persistunt). Καὶ δι' ἐκεῖνον, ὅστις διατείνεται αὐθαιρέτως ὅτι πρέπει νὰ παραμερισθοῦν ὄλοι, διότι αὐτὸς μόνον πρέπει νὰ ἀκούηται καὶ νὰ πιστεύηται, ὁ Ἀπόστολος μετὰ μικρὸν προσθέτει· «Ἡ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθεν;» (αὐτόθι 14,36). Καὶ διὰ νὰ εἶναι σαφέστερος προσθέτει· «Εἰ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν ὅτι τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἐντολή» (Α' Κορ. 14,37). Ποία ἐντολή, εἰμὴ ὅτι ἐὰν εἶναι προφήτης ἢ πνευματικός, τοῦτέστιν διδάσκαλος τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, πρέπει μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ἐνότητα κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ προκρίνῃ, μῆτε τὰς ἰδίας γνώμας καὶ νὰ ἀπορρίπτῃ ὅλων τῶν ἄλλων, μῆτε νὰ ἀπομακρύνῃται ἀπὸ τὰς γνώμας τοῦ συνόλου; (universorum sensibus). «Εἰ δὲ τις ἀγνοεῖ» τὰς ἐντολάς, λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἀγνοεῖται», τουτέστιν ἐκεῖνος, ὅστις δὲν μανθάνει ὅ,τι δὲν γνωρίζει ἢ ἐκεῖνος, ὅστις καταδικάζει ἐκεῖνο πὸν γνωρίζει, «ἀγνοεῖται», δηλαδὴ θεωρεῖται ἀνάξιος νὰ τάσσηται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἠνωμένοι ἐν τῇ πίστει καὶ ἐξισοῦνται διὰ τῆς ταπεινότητος. Ἄγνοῶ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοηθῇ κακὸν πικρότερον τούτου. Πλὴν ὅμως εἶδομεν πραγματουμένην τὴν ἀποστολικὴν ἀπειλὴν εἰς τὸν Πελαγιανὸν Ἰουλιανόν, ὅστις δὲν ἐνδιεφέρθη νὰ διατηρήσῃ ἑαυτὸν ἠνωμένον μετὰ τῶν συναδέλφων του,

ἀλλὰ ἐσκέφθη νὰ ἀποκόψη ἑαυτὸν ἐκ τοῦ σώματός των (Ἐπίσκοπος Eclana, πόλεως ἐν Ἀπουλία, μαχητικὸς καὶ εὐπαιδευτὸς γνώστης τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς. Ἔγινε Πελαγιανὸς καὶ ἐτάχθη κατὰ τοῦ Ἀδγουστίνου, ὅστις καὶ ἔγραψεν ἕξ βιβλία κατ' αὐτοῦ, Contra Julianum)⁴⁰.

Καιρὸς εἶναι τώρα, ἵνα παραθέσωμεν τὸ παράδειγμα, ὅπερ ὑπεσχέθη (ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου) διὰ νὰ δείξω ποῦ καὶ πῶς αἱ γνώμαι τῶν ἁγίων Πατέρων συνελέγησαν, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς γνώμας καὶ ἐκ τῶν ἀποφάσεων καὶ τῆς αὐθεντίας τῶν Συνόδων νὰ καθορισθῇ ὁ κανὼν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας (Ecclesiasticae fidei regula figoretur). Ἴνα τοῦτο πράξω μετὰ περισσοτέρας εὐχερείας καλὸν εἶναι νὰ κλείσω τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, ἵνα ὅσα θὰ εἶπω, ἀρχίσουν με ἄλλο ὑπόμνημα.

(Τὸ δευτέρον Ἐπόμνημα ἐχάθη. Ἐσώθησαν μόνον ἐλάχιστα τεμάχια, περιέχοντα τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ὄσων ἐλέχθησαν διὰ τὸ δευτέρον Ἐπόμνημα. Ὁ Γεννάδιος εἰς τὸ ἔργον του De viris Illustribus σημειώνει: «Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔργου του, ὅπερ ἐγράφη ἐπὶ εἰλητῶν ἐχάθη. Μετὰ ταῦτα συνέλεξε τὰς σημειώσεις διὰ νὰ τὰς περιλάβῃ ὅλας εἰς ἓνα τόμον»).

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 29ον (1ον τοῦ Β).

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐν τῷ πρώτῳ Ἐπομνήματι.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι καιρὸς ἵνα εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου τοῦτου, ἀνακεφαλαίωσωμεν τὰ ὅσα ἐλέχθησαν καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα ὑπομνήματα.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι πάντοτε ἦτο καὶ μέχρι τῆς σήμερον εἶναι συνήθεια τῶν Καθολικῶν νὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως διὰ δύο τρόπων. Πρῶτον διὰ τῆς αὐθεντίας τοῦ Θείου Κανόνος (Γραφαί) καὶ δευτέρον διὰ τῆς Παραδόσεως τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦτο οὐχί

40. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς φαίνεται ὡς καταφερόμενος κατὰ τοῦ Ἁγίου Ἀδγουστίνου ὡς εἰσαγαγόντος, παρὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ διάνοιαν, τὴν φήμην καὶ τὴν Ἐθαγγελικὴν καρποφορίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως, θέσεις ἐναντιουμένας πρὸς τὰ διδάγματα τῶν Πατέρων τῶν πρὸ αὐτοῦ. Εἶναι ὁμοῦς ἐκδηλὸς ἡ λεπτότης μεθ' ἧς ὁ Ἅγιος Βικέντιος κρίνει τὰς νεωτεριστικὰς ἰδέας τοῦ Ἐπισκόπου Ἀδγουστίνου τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρει. Φαίνεται ὁμοῦς ὅτι ὁ Βικέντιος χρησιμοποιεῖ σχήματα λόγου τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ὁ ὅποιος τονίζει ὑπὸ μορφήν ἐρωτήματος ὅτι «τὰ πρόσωπα δὲν κρίνουν τὴν πίστιν τῶν Συμβόλων, ἀλλὰ τὰ Σύμβολα κρίνουν τὰ πρόσωπα». (Ex Personis Probamus Fidem, non ex Fide Personas), (De prescriptione, κεφάλαιον 3ον). B. Altaner, Patrology, Herter, Edimburgh-London, 1958, σελὶς 540.

διότι ὁ Κανὼν μόνος εἶναι ἀνεπαρκῆς καθ' ἑαυτὸν διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἀλλὰ διότι πολλοὶ ἐκφέρουν διαφόρους γνώμας καὶ πλάνας ἐρμηνεύοντες τὸν Θεῖον Λόγον κατὰ τὰς ἰδικὰς τῶν ἀντιλήψεις. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ καθορισθῇ τὸ νόημα τῶν Ἁγίων Γραφῶν διὰ τοῦ ἐνὸς κανόνος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀντιλήψεων (*Ecclesiastici sensus regulam*). Καὶ τοῦτο κυρίως διὰ τὰ ζητήματα ἐκεῖνα τὰ ἀφορῶντα τὰ θεμέλια, ἐφ' ὧν εἶναι στερεωμένα πάντα τὰ Καθολικὰ δόγματα.

Ἐπίσης εἶπομεν ὅτι ἐν ἐκάστη Ἐκκλησίᾳ δέον νὰ ὑφίσταται συμφωνία πρὸς τὴν παγκοσμιότητα καὶ ἀρχαιότητα, ὥστε νὰ μὴ προσβάλληται τὸ σύνολον τῆς ἐνότητος καὶ δημιουργεῖται σχίσμα καὶ διὰ νὰ μὴ παρασυρῶμεθα ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῆς ἀρχαιότητος εἰς τοὺς νεωτερισμοὺς τῶν αἱρέσεων. Ἐπὶ πλέον εἶπομεν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἑαυτὴν ὅτι ὑπάρχουν δύο τινά, ἅτινα δέον μετὰ προσοχῆς νὰ φυλάξωμεν. Ὅσοι δὲν θέλουν νὰ γίνουν αἱρετικοὶ πρέπει νὰ τὰ κρατήσουν. Πρῶτον πρέπει νὰ γίνῃ βέβαιον ἐὰν ὑπάρχη ἀρχαία ἀπόφασις ὀρισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἱερατικῶν (Ἐπισκόπων) τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, κυρωθεῖσα δι' αὐθεντίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐὰν δὲ νέον ζήτημα ἐγερθῇ, διὰ τὸ ὅποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρωμεν τοιαύτην ἀπόφασιν, τότε δέον νὰ προστρέξωμεν εἰς τὰς γνώμας τῶν ἁγίων Πατέρων, ἐκεῖνων, δηλ. οἵτινες διὰ βίου καὶ ἀμετακινήτως παρέμενον ἐν τῇ ἐνότητι τῆς κοινωνίας τῆς πίστεως, ἐξ οὗ καὶ ἐγένοντο Διδάσκαλοι δόκιμοι (ἀξιέπαινοι), (*magistri probabiles*). Ὅτι δῆποτε ἤθελεν εὑρεθῆ, ὅπερ οὗτοι ἐπρέσβευον ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν ὁμοφωνίᾳ, τοῦτο ἄνευ ἀμφιβολίας δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀληθῆς διδασκαλία Ἐκκλησιαστικῆ καὶ Καθολικῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 30ὸν (2ον τοῦ Β).

Ἀνακεφαλαίωσις τοῦ δευτέρου Ὑπομνήματος.

Ἴνα μὴ θεωρηθῶμεν ὅτι ταῦτα ἐξεθέσαμεν ὡς ἰδίας ἀντιλήψεις ἢ ὡς βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας, προστρέχομεν εἰς τὸ παράδειγμα τῆς Ἁγίας Συνόδου, ἥτις ἔλαβε χώραν εἰς τὴν Ἐφεσον τῆς Ἀσίας (431) ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἡγεμόνων, Βάσσου καὶ Ἀντιόχου (πρὸ τριῶν ἑτῶν σχεδόν). Τότε συζητουμένων τῶν κανόνων τῆς πίστεως, ἵνα μὴ βέβηλός τις κενοφωνία ὑπεισέλθῃ καταστρεπτικῶς, καθ' ὃν τρόπον ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Ἀρμίνου (359), ὁπότε 200 Ἐπίσκοποι εἴτε διὰ λόγους ἀδυναμίας, νοητικῆς ἢ κακουχιῶν, ὑπέγραψαν τὴν ἀπόφασιν, καθ' ἣν ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοιούσιος τῷ Πατρί, οἱ διακόσιοι περίπου Συνοδικοὶ ἐκ τῶν παρόντων Ἱεραρχῶν διεκήρυξαν ὅτι ἡ ἀκόλουθος τάξις δέον νὰ τηρηθῇ, ὡς ἀληθῶς Καθολικῆ καὶ συμφέρουσα τῇ πίστει. Συνεστήθη ὑπὸ τῶν Ἐπι-

σκόπων ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτεθοῦν αἱ γνώμαι τῶν ἁγίων Πατέρων, τινὲς τῶν ὁποίων ἦσαν μάρτυρες, ἄλλοι ὁμολογηταί, ἀλλὰ πάντες Καθολικοὶ Ἐπίσκοποι καὶ μείναντες τοιοῦτοι. Ὅσα αὐτοὶ ἐδέχθησαν ὁμοφώνως συνετέλεσαν, ὥστε ἡ θρησκεία τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἡ βλασφημία τῆς βεβήλου κενοφωνίας νὰ καταδικασθῇ. Καὶ ἀφοῦ τοιοιτοτρόπως ἐπροχώρησαν, ὁ ἄσεβῆς Νεστόριος ἐπισήμως καὶ ὀρθῶς κατεκρίθη, ὡς ἀντιτιθέμενος πρὸς τὴν Καθολικὴν ἀρχαιότητα, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐκρίθη συμφωνῶν τῇ ἱερωτάτῃ ἀρχαιότητι. Ἐπὶ πλέον, ἵνα παρουσιάσωμεν τὰ γεγονότα πλήρως καὶ ἔγκυρα, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τίτλους, ἐμνήσθημεν ὀνομάτων καὶ ἀριθμῶν τῶν Πατέρων ἐκείνων, τὰ κατὰ τὴν ὁμόγνωμον συμφωνίαν τῶν ὁποίων τὰ λόγια τοῦ Θείου Νόμου ἐρμηνεύθησαν καὶ ὁ κανὼν τῶν Θείων Δογμάτων ἐστερεώθη. Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον, πρὸς βοήθειαν τῆς μνήμης, νὰ ἀναμετρήσωμεν ἐνταῦθα αὐτάς, καίτοι τοῦτο εἶναι περιττόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 31ον (3ον τοῦ Β).

Ἔργα Πατέρων τινῶν ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Γ' Συνόδῳ.

Αὐτοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ ἄνδρες, ὧν τὰ γραπτὰ ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ, θεωρηθέντες εἴτε ὡς δικασταὶ εἴτε ὡς μάρτυρες. Ὁ ἅγιος Πέτρος, Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ὑπέροχος Διδάσκαλος καὶ ἁγιώτατος μάρτυς. Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, τῆς ἰδίας πόλεως, Ἐπίσκοπος πιστότατος Διδάσκαλος καὶ περίφημος ὁμολογητής. Ὁ ἅγιος Θεόφιλος τῆς ἰδίας πόλεως Ἐπίσκοπος, ἀνὴρ πίστει, ζωῇ καὶ ἐπιστήμῃ, περιδοξος, οὐ διάδοχος ὁ σεβάσιμος Κύριλλος, ὁ περικοσμῶν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀλεξανδρέων. Ἀλλὰ θὰ ἦτο λάθος νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη προήρχετο ἐκ μιᾶς πόλεως ἢ ἐπαρχίας. Ἦσαν ἐπὶ πλέον οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι τῆς Καππαδοκίας, ὁ ἅγιος Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητής ὁ ἐκ Ναζιανζοῦ, ὁ ἅγιος Βασίλειος Ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁμολογητής καὶ ὁ ἕτερος ἅγιος Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος Νύσσης, τῇ τε πίστει καὶ τῇ ῥητορικῇ καὶ τῇ ἀκεραιότητι καὶ τῇ σοφίᾳ ἀδελφὸς ἄξιος τοῦ Βασιλείου⁴¹.

Ἄλλ' ὄχι μόνον ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς

41. Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς Συνόδου 22 Ἰουνίου 431 παρέστησαν 198 Ἐπίσκοποι εἰς τοὺς ὁποίους ἀργότερον προσετέθησαν καὶ ἄλλοι. Ἐπὶ τῆς Συνόδου ταύτης κατεδικάσθη ὁ Νεστόριος καὶ ὁ Νεστοριανισμὸς, ὁ Πελάγιος καὶ ὁ Πελαγιανισμὸς. Ἡ ἐν Ἐφέσῳ τρίτῃ αὐτῇ Οἰκουμενικῇ Σύνοδος ἐχαρακτήρισε τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης «ἄνδρα μετὰ τὸν ἀδελφὸν δεύτερον ἐν τε λόγοις καὶ τρόποις, πατέρα πατέρων καὶ Νικαέων φωστήρα». (Ἴδε καὶ Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία, σελίς 332).

Δύσεως καὶ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ κόσμου παρουσιάσθη πάντοτε συμφωνία. Ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς διάφορα πρόσωπα ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ, γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀγίου Φήλικος τοῦ μάρτυρος καὶ τοῦ Ἰουλίου, οἵτινες ἦσαν ἀμφότεροι Ἐπίσκοποι τῆς Πόλεως Ῥώμης. Καὶ οὐ μόνον ἐκ τῆς πρωτεύουσας τοῦ κόσμου⁴² (caput orbis), ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄκρων τοῦ κόσμου ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Σύνοδον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς μαρτυρίας καὶ τῆς συμφωνίας οἱ ἀγιώτατοι Κυπριανός, Ἐπίσκοπος Καρθαγένης ἐκ τοῦ Νότου καὶ ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μιλάνου ἐκ τοῦ Βορρᾶ. Οὗτοι λοιπὸν πάντες τοῦ ἱεροῦ Δεκαλόγου τὸν ἀριθμὸν ἀποτελέσαντες παρουσιάσθησαν ἐν Ἐφέσῳ ὡς Διδάσκαλοι, σύμβουλοι, μάρτυρες καὶ κριταί⁴³. Καὶ ἡ ἀγία Σύνοδος κρατήσασα τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν καὶ ἀκολουθήσασα τὰς ὑποδείξεις αὐτῶν, δεχθεῖσα τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν καὶ ὑπακούσασα εἰς τὰς κρίσεις αὐτῶν, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τοῦ κανόνος τῆς πίστεως ἄνευ δισταγμοῦ καὶ προκαταλήψεως ἢ καὶ εὐνοίας. Βεβαίως περισσότεροι Διδάσκαλοι ἠδύναντο νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη. Πλεῖστοι τούτων μάρτυρες θὰ ἐπεμήκυνον τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τῆς Συνόδου ἄνευ ἀνάγκης. Ἄλλως τε οὐδεὶς εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ὅτι αἱ γνώμαι τῶν δέκα τούτων ἀνδρῶν εὐρίσκοντο ἐν συμφωνίᾳ μὲ τὰς γνώμας ὅλων τῶν ἄλλων συναδέλφων αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 32ον (4ον τοῦ Β).

Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Νεστόριος.

Ταῦτα πάντα ἐκθέσαντες, ἀναφέρομεν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, ἣτις περιλαμβάνεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου. Ἀναγνώσθησθε τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Καπρέου⁴⁴, Ἐπισκόπου

42. Φαίνεται ὅτι διὰ τῶν λέξεων Caput orbis ὁ Ἅγιος Βικέντιος θεωρεῖ τὴν Ῥώμην πρωτεύουσαν τοῦ κόσμου, ἔννοεῖ δὲ καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς διάκρισιν ὡς βασιζομένην ἐπὶ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ὑπεροχῆς.

43. Φαίνεται ὅτι διέφυγον τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Βικεντίου ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν Πατέρων τῆς Συνόδου τὰ ὀνόματα Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου καὶ Ἀττικοῦ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

44. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Capreolus ἢ περιληφθεῖσα εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «Ὁ θέλων νὰ καθορίσῃ τὸ ζήτημα τῆς σταθερότητος τῆς Καθολικῆς πίστεως πρέπει νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ οὐχὶ μὲ τὴν ἰδικὴν του ἀθεντίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν κρίσιν τῶν ἀρχαίων Πατέρων ἀποδεικνύων τοιοῦτοτρόπως τὰς ἐαυτοῦ θέσεις διὰ τῶν ἀποφάσεων καὶ γνώμων ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν ἀρχαίων καὶ ἀφ' ἑτέρου τινῶν ἐκ τῶν νεωτέρων διδασκάλων. Τοιοῦτοτρόπως θὰ δεῖξῃ ὅτι κρατεῖ, βεβαιοῖ καὶ διδάσκει τὴν μόνην ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας ἣτις ἐν ἀπαρράλλκτῳ σταθερότητι καὶ

Καρθαγένης, ἥτις ἐσκόπει οὐχί τι ἄλλο, εἰ μὴ ἵνα ἡ καινοτομία ἀπαλειφθῆ, ἡ δὲ ἀρχαιότης νὰ ὑποστηριχθῆ. Τότε ὁ ᾽Αγιος Κύριλλος ὠμίλησε, καταλήξας εἰς συμπέρασμα ὅπερ θεωροῦμεν πρέπον, ἵνα καταχωρήσωμεν, ὡς ἐξῆς, ἄλλως τε ὑπάρχει εἰς τὸ τέλος τῶν Πρακτικῶν. Εἶπεν: « Ἐὰς καταχωρισθῆ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμίου καὶ εὐσεβεστάτου ᾽Επισκόπου Καρθαγένης Καπρέου εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Συνόδου. Διότι αἱ κρίσεις αὐτοῦ εἶναι καθαραί, διότι βεβαιώνει τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας πίστεως, τὰς δὲ νεωτέρας, τὰς παραλόγους ἐπινοήσεις, τὰς ὑπὸ ἀσεβῶν χαλκευθείσας, ἀπορρίπτει καὶ καταδικάζει». Πάντες οἱ ᾽Επίσκοποι ἐβόησαν: « Πάντων εἰσὶν οἱ λόγοι οὗτοι! Αὐτὸ πάντες ἐννοοῦμεν. Αὐτὸ πάντες ἐπιθυμοῦμεν. Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ὁμοθυμοῦ ταύτης συμφωνίας καὶ ψήφου; Ποῖα ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἡ ψηφισθεῖσα νὰ φυλαχθῆ καὶ ποῖαι αἱ νεώτεροι ἐπινοήσεις αἱ κηρυχθεῖσαι ἀπόβλητοι;»⁴⁵

Μετὰ ταῦτα ἐθαυμάσαμεν καὶ βεβαιοῦμεν τὴν μεγάλην ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγιότητα τῆς Συνόδου. Διότι οἱ ᾽Επίσκοποι, ἐξ ὄλων τῶν Μητροπολιτικῶν Περιφερειῶν, ἦσαν τσοσάυτης παιδείας καὶ δογματικοῦ καταρτισμοῦ, ὥστε πάντες νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῶν δογματικῶν ζητημάτων. Καίτοι δὲ ἡ συνέλευσις αὐτῶν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ πρωτοβουλίαν, ἵνα συνθέσῃ ἐπιπροσθέτως ἰδίου κανόνα, οὗτοι ὅμως οὐδὲν νέον ἐπενόησαν, οὐδὲν συμπέρασμα ἰδικόν των ἐξέθεσαν καὶ οὐδὲν ἀπήτησαν, ἵνα γίνῃ δεκτὸν ὡς ἀφ' ἑαυτῶν προερχόμενον. Ἀντιθέτως πάντες κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα μὴ παραδοθῆ εἰς τοὺς ἐπιγιγνόμενους, ὅπερ αὐτοὶ δὲν παρέλαβον ἐκ τῶν Πατέρων («ne aliquid posteris traderent, quod ipsi a patribus non acceperint»). Τοιοῦτοτρόπως ὄχι μόνον ἔθεσαν τὰ τότε ζητήματα ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν θέσιν των, ἀλλ' ἔθεσαν καὶ παράδειγμα διὰ τὸ μέλλον, ὥστε οἱ ἐπιγιγνόμενοι νὰ σέβωνται τὰ δόγματα τῆς ἱερᾶς ἀρχαιότητος καὶ νὰ ἀποστρέφονται καὶ νὰ ἀπορρίπτουν τὰς βεβήλους καινοτομίας.

Ἐπίσης κατεφρονήσαμεν τὰς φαύλους ἐπινοήσεις τοῦ Νεστορίου, ὅστις διετεινετο ὑπερηφάνως ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος καὶ ὁ μόνος κατανοήσας τὰς ᾽Αγίας Γραφὰς καὶ ὅτι πάντες οἱ ἄλλοι, οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐρμηνεύσαντες τὰ

αὐθεντιᾶ μετεδόθη ἐν ἀπλῇ καθαρότητι ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ». «Ecclesiae veritatem jam inde ab initio at praesem usque tempus simplici puritate invicta consentia et auctoritate decurrentem se asserere docere ostendat (Consilia Romana, tomus I. T. 364. Τόσον ὁ ᾽Επίσκοπος οὗτος, ὅσον καὶ ἡ τρίτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν φαίνονται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς διηνεκῶς ἐξελισσομένης καὶ ἀναπτυσσομένης διδασκαλίας τῆς ᾽Εκκλησίας.

45. Apostolicae Sedis ἀναφέρεται εἰς τὴν μόνην ἐν τῇ Δύσει ᾽Αποστολικὴν ἔδραν, τὴν τῆς Ρώμης, τῆς ὁποίας τοὺς Πάπας Σίξτον καὶ Κελεστίνον ἐξυμνεῖ ὡς ὑποστηρίξαντας τὴν διδασκαλίαν τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

ἱερά Γράμματα, ἦσαν ἀμαθεῖς καίτοι ἦσαν πεπαιδευμένοι διδάσκαλοι, δηλαδὴ πάντες οἱ Ἱερατικοί, οἱ Ὁμολογηταὶ καὶ Μάρτυρες, τινὲς τῶν ὁποίων ἠρμήνευσαν τὸν Θεῖον Νόμον καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι συνεφώνησαν μὲ τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν ἢ ἐπίστευσαν εἰς αὐτούς. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὀλόκληρος ἡ Ἐκκλησία ἦτο περιπεπλεγμένη εἰς τὴν πλάνην καὶ πάντοτε ἦτο, διότι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ (Νεστορίου) ἠκολούθησε καὶ ἀκόμη δέχεται διδασκάλους, οὓς αὐτὸς ἐθεώρει ἀμαθεῖς καὶ πεπλανημένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 33ον (5ον τοῦ Β)

Αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Παπῶν, Σίξτου καὶ Καίλεστίνου.

Πάντα ὅσα συνωψίσθησαν θὰ ἦσαν ὑπεραρκετὰ διὰ νὰ καταρρίψουν καὶ νὰ ἐκβάλουν πᾶσαν βέβηλον καινοτομίαν. Πλὴν ὅμως πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μαρτυρίας θὰ ἀναφέρωμεν τελευτῶντες ὡς ἐπιπρόσθετον ἀπόδειξιν δύο ἐπιστολάς ὡς διπλὴν μαρτυρίαν ἐκ τῆς ἀθθεντίας τῆς Ἀποστολικῆς Ἰδρας⁴⁶ (Apostolicae sedis auctoritatem). Ἡ πρώτη προέρχεται ἐκ τοῦ Πάπα Σίξτου τοῦ 3ου, τοῦ σεβασμίου ἀνδρός, ὅστις τό γε νῦν περικοσμεῖ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ἄλλη ἐκ τοῦ ἀλήστου μνήμης προκατόχου αὐτοῦ Πάπα Καίλεστίνου (τοῦ πρώτου), τὰς ὁποίας ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαίας νὰ καταχωρίσωμεν.

Εἶπεν ὁ Ἅγιος Πάπας Σίξτος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, τῇ ἀποσταλείσῃ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας⁴⁷ περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Νεστορίου. «Ἐπομένως, ὡς ὁ Ἀπόστολος εἶπε, μία εἶναι ἡ πίστις (Ἐφεσ. 4,5), ἣτις ἐκδήλως διετηρήθη, ἃς πιστεύωμεν αὐτὴν κηρυττομένην, ἃς πιστεύωμεν αὐτὴν διατηρουμένην. Ἀλλὰ ποῖα τὰ πιστευθέντα καὶ ποῖα τὰ διδασκτά; Οὐδὲν νὰ ἐπιτραπῇ, εἶπε, πλεόν, ὅπερ αὐξάνει τὸν νεωτερισμόν, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προστεθῇ τι εἰς τὴν ἀρχαιότητα (quia nihil addi convenit vetustati). Ἡ ἀγνὴ καὶ καθαρὰ πίστις καὶ παραδοχὴ τῶν Πατέρων μας ἃς μὴ ταραχθῇ ἀπὸ καμίαν ἀκαθαρσίαν» (perspicua majorum fides et credulitas nulla coeni permixtione turbetur). Ὁμίλησεν ἀποστολικῶς. Ἐξέθηκε τὴν πεποιθησιν (credulitatem) τῶν Διδασκάλων ἐν τῷ φωτὶ τῆς καθαρότητος, ἐνῶ περιέγραψε τὴν βλασφημίαν τῆς καινοτομίας, ὡς μῖγμα ἀκάθαρτον. Καὶ ὁ ἅγιος Πάπας Καίλεστίνος ἔγραψε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἀπευθυνόμενος διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῶν Γάλ-

46. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἡ ἕκτη σταλείσα πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας Ἰωάννην τὸ 433, μετὰ τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν οὗτος ἐκείνῳ εἶχεν ἀπεστείλει ὑπὲρ τοῦ Νεστορίου (Migne P.G. τόμος 50, στ. 528).

λων κατηγορεῖ καὶ ἐλέγχει τὴν παθητικὴν συνεργασίαν αὐτῶν. Διὰ τῆς σιωπῆς των, λέγει, ἤρνούντο τὴν ἀρχαίαν πίστιν, ἐπιτρέψαντες νὰ ἀναφανοῦν αἱ βέβηλοι καινοτομίαι. «Ἡμεῖς πταίομεν, λέγει, ἐὰν διὰ τῆς σιωπῆς ἡμῶν ὑποθάλωμεν τὴν πλάνην. Διὰ τοῦτο οἱ οὕτω, πράξαντες εἶναι ἄξιοι ἀποδοκιμασίας».

Ἄς μὴ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἐλεύθεροι νὰ κηρύττουν ὅταν θέλουν. Ἴσως τις νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἐὰν ἐκεῖνοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους προσπαθεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλευθέρου λόγου, εἶναι οἱ Διδάσκαλοι, οἱ μείναντες πιστοὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν ἢ οἱ δεχθέντες τὴν καινοτομίαν. Ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ καὶ διαλύει τὴν ἀμφιβολίαν αὐτήν. Διότι συνεχίζει: «ἐὰν οὕτως ἔχη, δηλαδή, ἐὰν εἶναι ἀληθές, ὡς τινες παραπονοῦνται εἰς ἐμέ, ὅτι εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐπαρχίας ὑμῶν ἐνθαρρύνετε αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπιβλαβοῦς προσποιήσεως ὑμῶν, ὡς δεχόμενοί τινος τῶν νεωτεριστικῶν ιδεῶν, ἐὰν οὕτως ἔχη, λέγει, τότε δότε τέλος εἰς τὰς νεωτεριστικὰς αὐτὰς ιδέας, αἵτινες προσβάλλουν τὴν ἀρχαιότητα». Αὕτη ἦτο ἡ ὑγιὴς γνώμη τοῦ μακαρίου Καιλεστίνου, ὅχι ὅτι ἡ ἀρχαιότης πρέπει νὰ παύσῃ νὰ καταρρίπτῃ τὰς νεωτεριστικὰς ιδέας, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ νεωτερισμοὶ πρέπει νὰ παύσουν νὰ ὑπεισέρχονται εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 34ον (6ον τοῦ Β).

Συμπέρασμα ὡς πρὸς τὸν σεβασμὸν τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν Νεωτερισμῶν.

Πᾶς ὅστις ἀντιτίθεται πρὸς τὰς Ἀποστολικὰς καὶ Καθολικὰς ταύτας ἀποφάσεις, πρῶτον ἐθελουσίως προσβάλλει τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Καιλεστίνου, ὅστις ἔκρινεν ὅτι «πρέπει νὰ παύσῃ νὰ εἰσάγῃ μεθ' ὁρμῆς νεωτερισμοὺς εἰς τὴν ἀρχαιότητα» (*desineret incessere novitas vetustatem*). Ἐπίσης ἐμπαίζει τὰ ὀρισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Σίξτου, ὅστις καθώρισεν ὅτι «οὐδὲν πλέον νὰ ἐπιτραπῇ, ὅπερ αὐξάνει τὸν νεωτερισμὸν, διότι οὐδὲν ἐπιτρέπεται νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἀρχαιότητα». Καὶ τέλος περιφρονεῖ τὰς δηλώσεις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅστις εἰς τὸν θαυμάσιον λόγον του ἐπήνεσε τὸν ζῆλον τοῦ σεβασμίου Καπρεόλου, διότι οὗτος ἐξήγησεν, ὅτι τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας πίστεως πρέπει νὰ βεβαιωθοῦν καὶ αἱ νεώτεροι ἐπινοήσεις νὰ καταδικασθοῦν. Ἐπὶ πλέον πᾶς ὅστις ἀπορρίπτει τὴν Σύνοδον τῆς Ἐφέσου, τουτέστι τὰς γνώμας ὄλων σχεδὸν τῶν ἁγίων Ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ὑπὸ τὴν θείαν ἐπιστασίαν ἐνέκρινον καλὸν νὰ θέσουν πρὸς κρίσιν καὶ ἀποδοχὴν ἢ μὴ τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιγιγνομένων, πλὴν ἐκείνων, ἅπερ ἢ ἐν Χριστῷ ἁγιασθεῖσα Ἀρχαιότης, ἢ ἐκπροσωπευθεῖσα ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμοφώνως παρεδέξατο. Οὗτοι πάντες ὁμοφώνως ἐψήφισαν

καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ συνεφώνησαν, λέγοντες: «Αὐταί εἶναι αἱ φωναὶ πάντων, τοῦτο πάντες ἐπιθυμοῦμεν καὶ τοῦτο πάντες ἀποφασίζομεν». Δηλαδή, ὡς ὅλοι σχεδὸν οἱ πρὸ τοῦ Νεστορίου αἵρετικοί, οἱ καταδικάσαντες τὴν Ἀρχαιότητα καὶ δεχθέντες καινοτομίαν, κατεδικάσθησαν, οὕτως καὶ ὁ Νεστορίος, ὅστις δέον νὰ καταδικασθῆ, ὡς ὁ συγγραφεὺς τῆς καινοτομίας καὶ ὡς ἐχθρὸς τῆς Ἀρχαιότητος.

Ἐὰν ἡ ἱερὰ αὕτη συμφωνία, ἡ ἐρμηνευθεῖσα διὰ τῆς οὐρανόθεν χάριτος, ἤθελε δυσαρεστήσει τινὰς, τότε τί συμπέρασμα ὑπολείπεται, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατὰ τούτους δὲν ἦτο δικαία ἢ καταδίκη τῆς βλασφημίας τοῦ Νεστορίου; Ἄρα δὲν ὑπολείπεται, εἰ μὴ νὰ καταδικάσῃ ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, μὲ τοὺς Διδασκάλους Αὐτῆς, τοὺς Ἀποστόλους καὶ Προφῆτας καὶ ὑπὲρ πάντας τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὡς ἐὰν ὅλοι οὗτοι ἦσαν καταδικαστέοι. Καταδικάζουν τὴν Ἐκκλησίαν, διότι οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν πίστιν, τὴν «ἁπαξ» Αὐτῆ παραδοθεῖσαν διὰ τὴν ἐφαρμοζὴν καὶ νὰ σέβεται. Καταδικάζουν τὸν Παῦλον, ὅστις ἔγραψε «Τιμώθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας» (Α΄ Τιμ. 6,20). Καὶ πάλιν· «Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὁ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1,9).

Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραβιάζονται οἱ Ἀποστολικοὶ ὀρισμοί, μήτε αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις (neque Apostolica definita, neque Ecclesiastica decreta temeranda sunt), καθ' ὅς κατὰ τὴν ἱερὰν συμφωνίαν τῆς παγκοίνου ἀρχαιότητος πάντες πάντοτε οἱ αἵρετικοὶ καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Πελάγιος, ὁ Κελέστιος καὶ ὁ Νεστορίος, δικαίως κατεδικάσθησαν. Εἶναι ὑποχρέωσις λοιπόν, ἵνα πάντες οἱ Καθολικοί, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι γνήσιοι υἱοὶ τῆς Ἁγίας Μητρὸς Ἐκκλησίας, νὰ ἔχωνται στερρῶς τῆς ἁγίας Πίστεως καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, ν' ἀποθάνουν δι' αὐτὴν, ὡς καὶ νὰ ἀποστρέφονται καὶ νὰ ἀποβάλλουν καὶ νὰ καταδιώκουν τὰς βεβήλους κενοφωνίας τῶν βλασφημῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὰ εἶναι σχεδὸν τὰ μηνύματα, ἅτινα ἐξήτασα ἐν βραχύτητι εἰς τὰ δύο Ὑπομνήματα, συνόψισιν τῶν ὁποίων παρέθηκα τό γε νῦν ἐν εἴδει ἀνακεφαλαιώσεως, ἵνα ἀνανεώσω τὴν μνήμην μου, πρὸς στήριξιν τῆς ὁποίας ἔγραψα τὸ βιβλίον τοῦτο, κατόπιν ἐπιμόνου προσπαθείας, χωρὶς βεβαίως νὰ πιέσω αὐτὴν διὰ μακρηγορίας δυσαρέστου.

(Συνεχίζεται)